

Lietuvos ekonomikos perspektyvos

Gediminas Šimkus
Lietuvos banko valdybos pirmininkas

2021 m. gegužės 21 d.

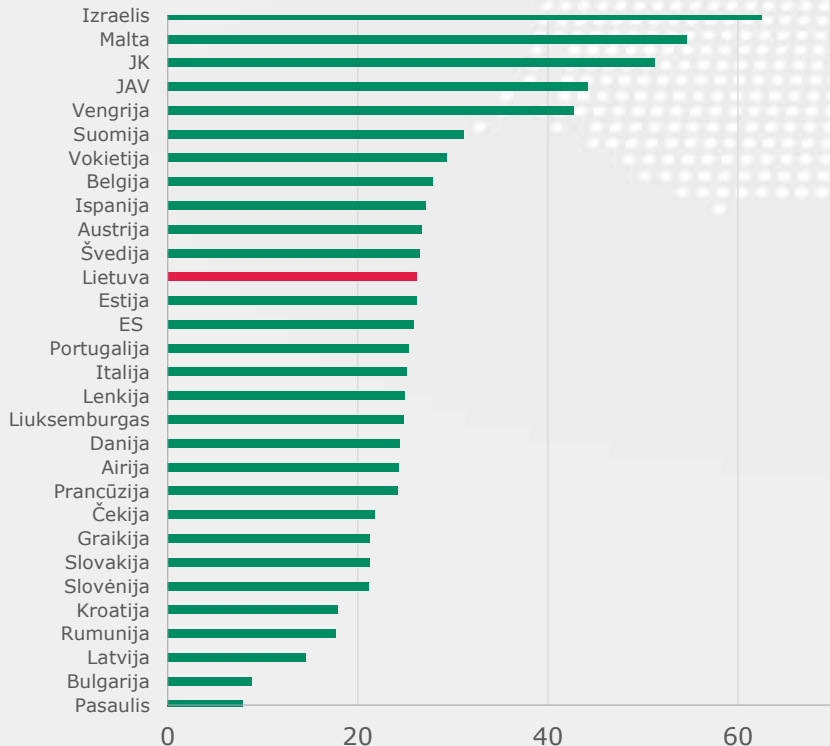
Tarptautinis kontekstas

Pasaulio ekonomikos augimą dar ne vienerius metus lėtins netolygi gyventojų vakcinacija

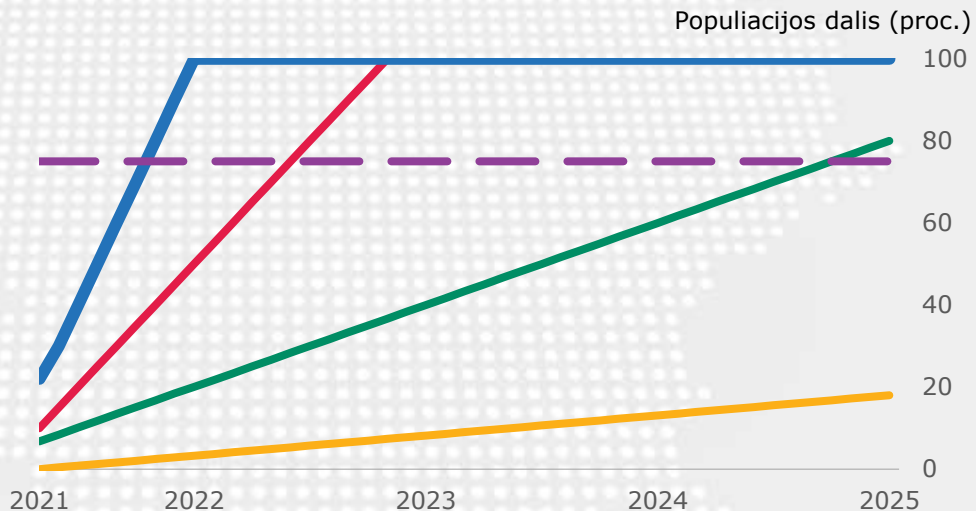
Gyventojų, gavusių bent vieną COVID-19 vakcinos dozę, dalis

Populiacijos dalis (proc.)

Šaltinis: Macrobond.

Vakcinacijos tempų netolygumas skirtingų pajamų lygių valstybėse*

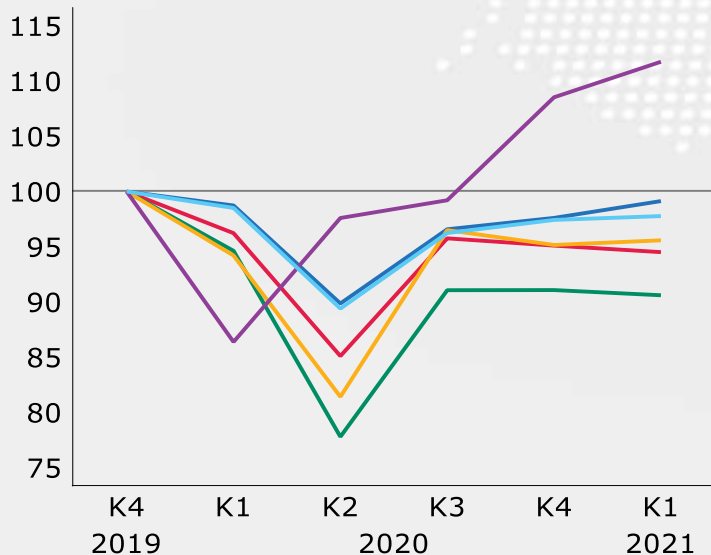

- Aukštesnių vidutinių pajamų valstybės
- Aukštų pajamų valstybės
- Žemesnių vidutinių pajamų valstybės
- Žemų pajamų valstybės
- Lygis, nuo kurio susiformuoja populiacijos imunitetas

Šaltiniai: Bloomberg News, Bloomberg Economics, TVF ir Pasaulio bankas.
* Daroma prielaida dėl 2 vakcinų dozių reikalingumo, populiacijos imunitetas susiformuoja ties 75 proc.

Ryšėja pandemijos laimėtojai ir nukentėjusieji

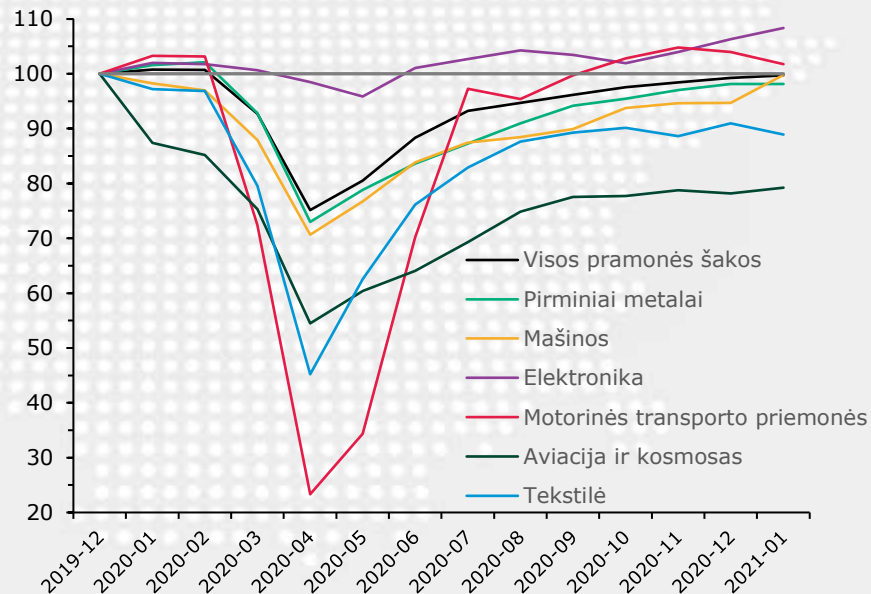
BVP lygis pasirinktose šalyse
(Indeksas, 2019 m. gruodžio mėn. = 100)

— Vokietija — Kinija — Prancūzija — Ispanija
— Euro zona — JAV

Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

Pasaulinė gamyba skirtingose pramonės šakose
(Indeksas, 2019 m. gruodžio mėn. = 100, sezoniškai išlygintas)

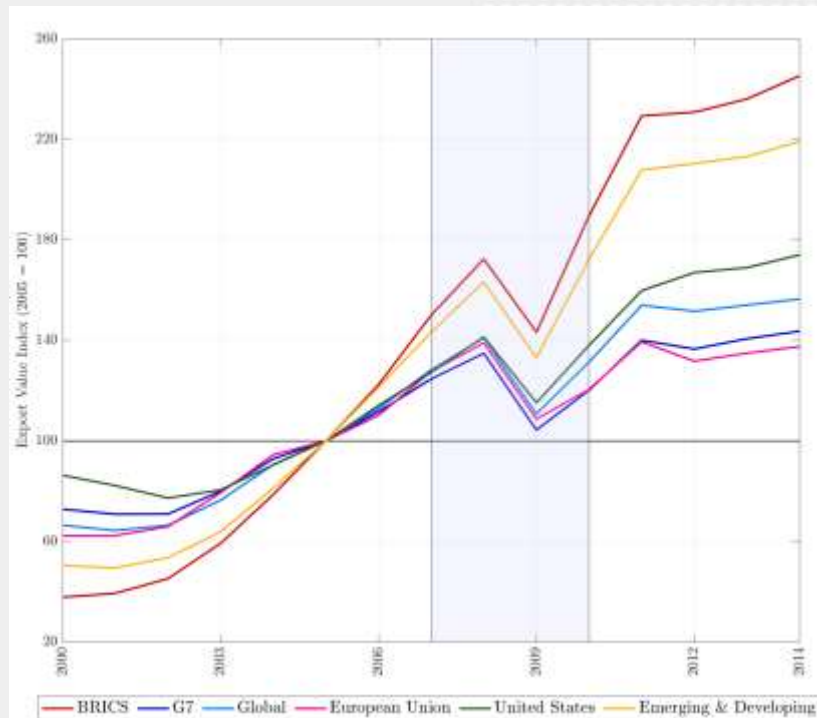

Šaltiniai: TVF ir Haver analytics
Pastaba: Išskyrus Kiniją

Tarptautinė prekyba: netolygios reakcijos į globalius šokus

Prekybos srautai didžiausių šalių grupėse

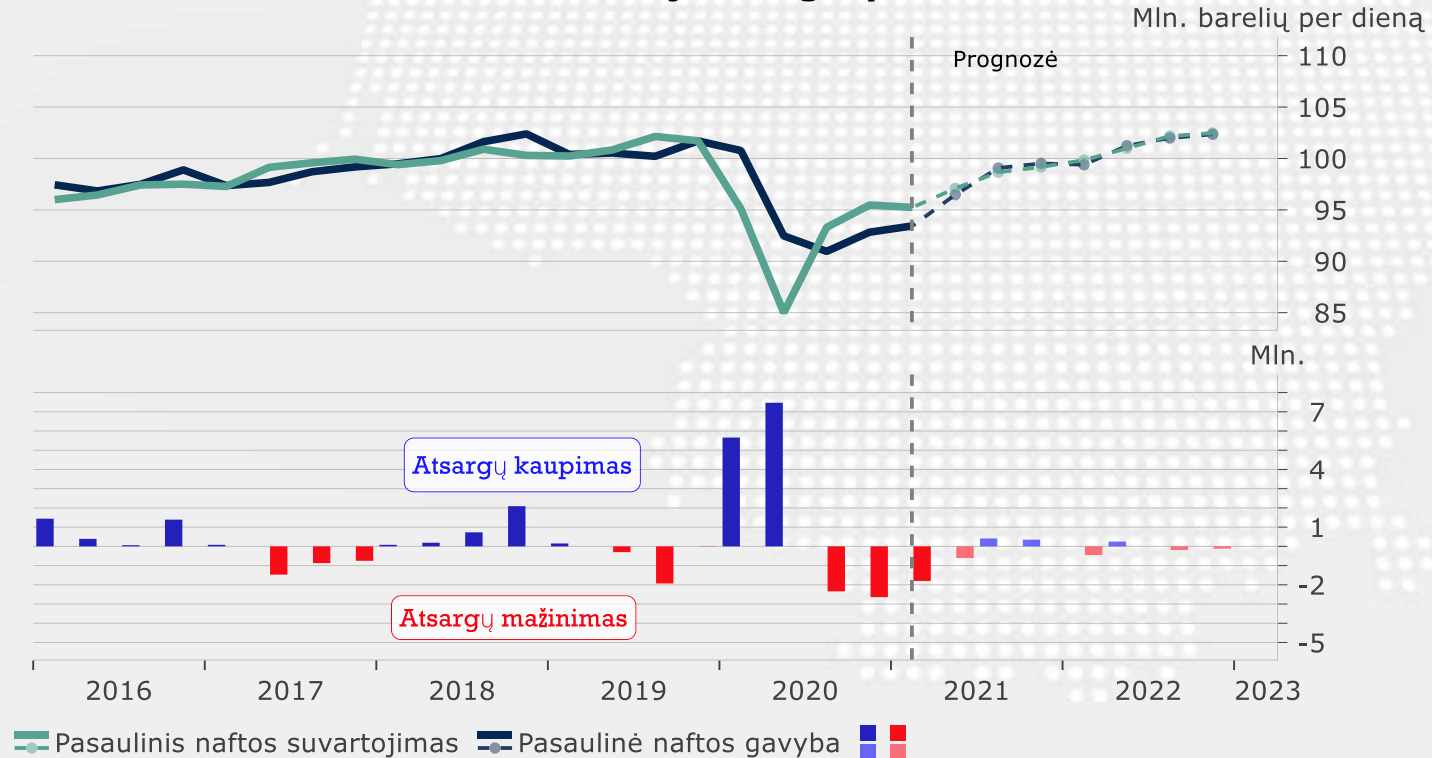

- Prekybos pokyčiai COVID-19 krizės metu panašūs į „didįjį prekybos nuosmukį“ po 2008-2009.
- Covid-19 krizės metu prekyba smuko **2-3 kartus labiau nei susitraukė pasaulio BVP**.
- **Tarptautinės prekybos vertė staigiai ir sinchroniškai traukėsi** visose šalių grupėse.
- **Atsigavimas - labai netolygus:**
 - ✓ BRICS (Brazilija, Rusija, Indija, Kinija, Pietų Afrika) atsigavo sparčiausiai,
 - ✓ po jų seka kitos besiformuojančių rinkų ekonomikos ir besivystančios šalys,
 - ✓ palikdamos ES ir G7 pačioje pabaigoje.

Ekonomikai atsigaunant, naftos paklausa dar negrįžo į priešpandeminį lygį

Pasaulio naftos suvartojimo ir gavybos balansas

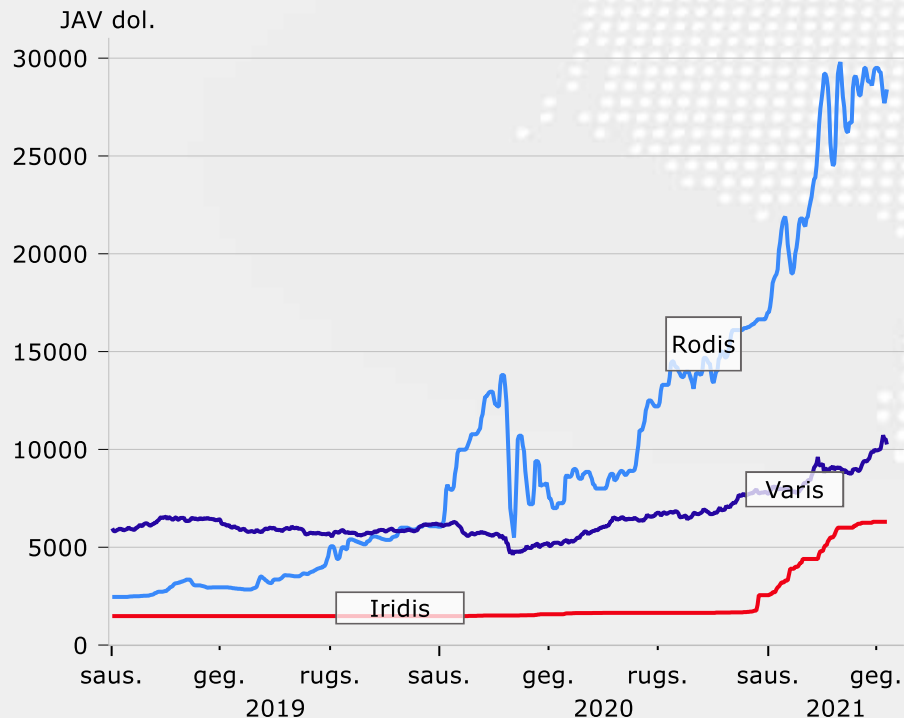

Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

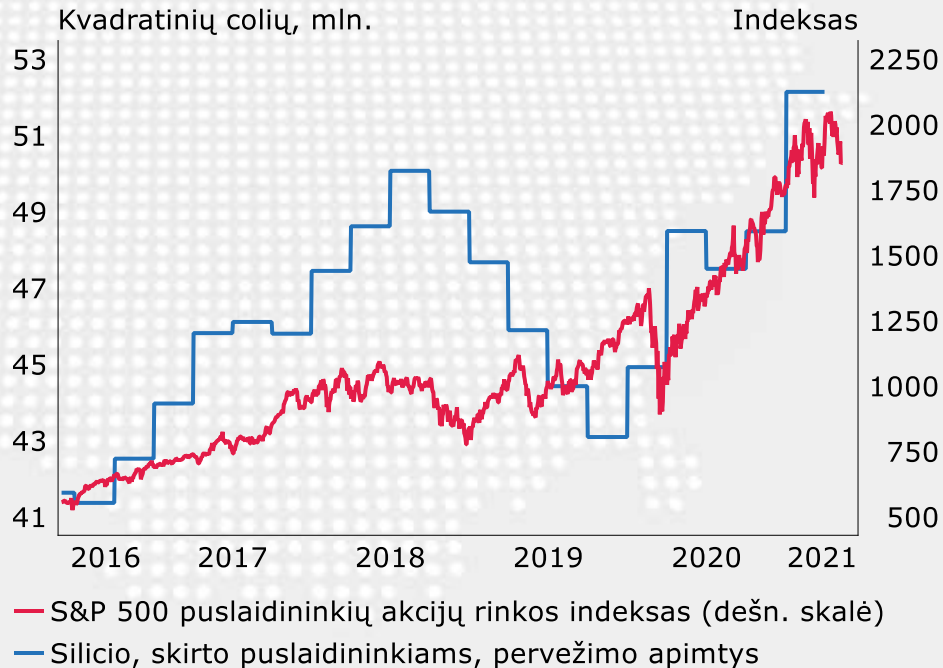
Metalu kainos muša rekordus, o puslaidininkių pasiūla netenkina išaugusios paklausos

Pasirinktų metalų kainų dinamika

Puslaidininkių prekybos apimčių ir akcijų rinkos indekso augimas

— S&P 500 puslaidininkių akcijų rinkos indeksas (dešn. skalė)
— Silicio, skirtas puslaidininkiams, pervežimo apimtys

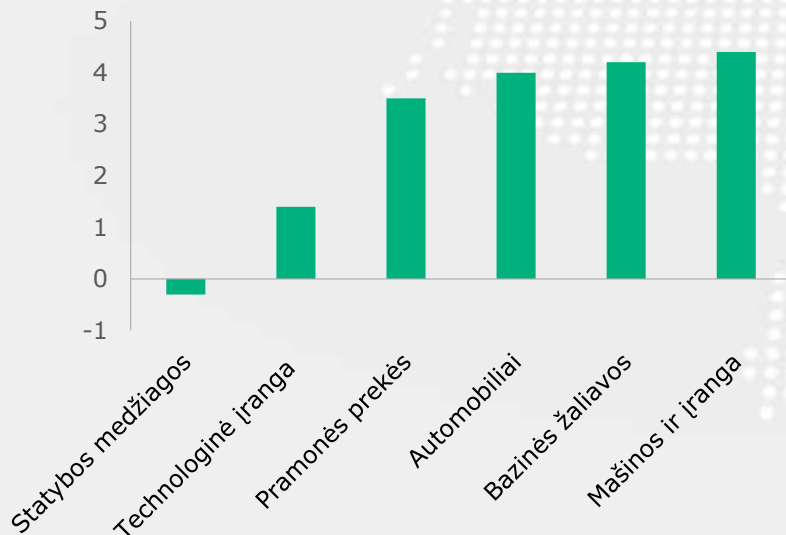
Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

Sparčiai atsigaunant pasaulinei gamybai, susiformavo tiekimo trikdžiai

PVI indeksas pagal pristatymo trukmę

Indekso pokytis, 2021 m. vasarį palyginti su 2020 m. K2

■ Pirkimų vadybininkų indeksas (pagal pristatymo trukmę)

Šaltiniai: IHS Markit, Haver analytics, ECB ir LB skaičiavimai
 * Pastaba: PVI duomenys modifikuoti - teigiamas pokytis rodo tiekimo terminų ilgėjimą

Prekių ir jų transportavimo paslaugų pasiūla – nepakankama patenkinti atsigavusios pramonės poreikius

Nepakankama pasiūla suformavo tiekimo trikdžius: pailgėjo pristatymo terminai, juntamas spaudimas prekių ir jų transportavimo kainoms

Prisitaikius pasiūlai, tiekimo trikdžiai turėtų išnykti.

Išaugusios transportavimo kainos – paskata trumpinti tiekimo grandines

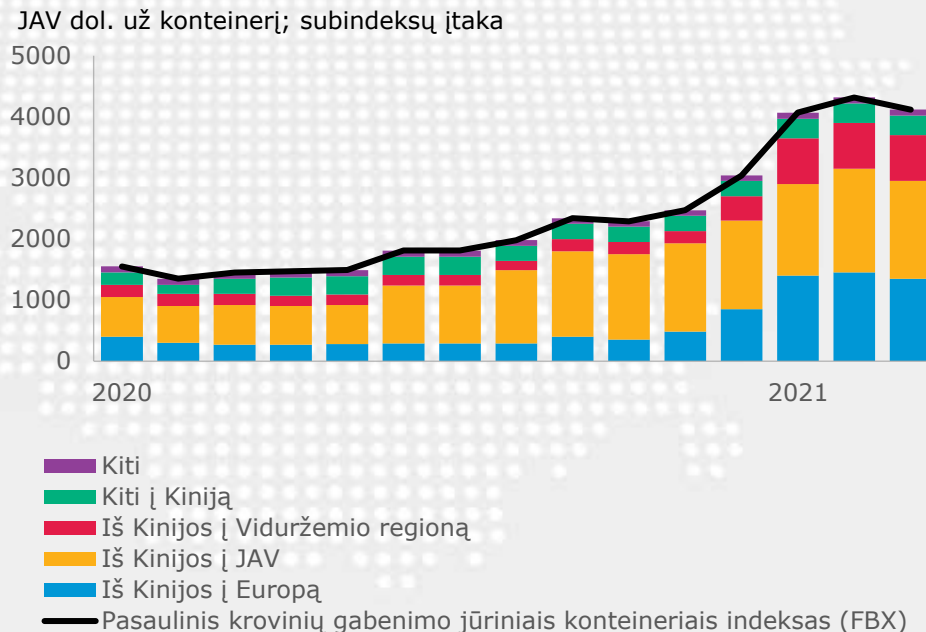

Pandemijos sukelti iššūkiai skatina svarstyti apie tarptautinių tiekimo grandinių trumpinimą ir kai kurių veiklų susigrąžinimą į Europą.

Išaugusios krovinių gabenimo jūriniais konteineriais kainos didina tiekimo grandinių trumpinimo patrauklumą

Tiekimo grandinių trumpinimas gali būti didelė galimybė Lietuvai, tiek pritraukti naujus užsakymus, tiek naujas investicijas

Krovinių gabenimo jūriniais konteineriais indeksas ir subindeksų įtaka

Tarptautinis kontekstas: Kodėl vieniems sekasi geriau nei kitiems?

Lietuvos banko tyrimas: tiekimo grandinių ateitis

- *Kiek pasauliniai šokai koreguoja tarptautinės prekybos vertę?*
- *Kodėl kai kurios šalys geriau atlaiko krizę nei kitos?*

Išvados:

- ✓ Įmonės, diversifikavusios gamybą ir užsienio tiekėjus patiria mažesnę šoką. **Sutartiniai įsipareigojimai, prekybos patirtis praeityje ir platus tiekėjų tinklas palaiko tarptautinės prekybos srautų pastovumą.**
- ✓ **Reakcija į pasaulinius šokus yra palyginti didesnis nei atsakas į atskirų ekonomikų svyravimus** - sunkiau diversifikuoti, kai šokas paveikia visus.
- ✓ **Prekybos partnerių pasirinkimo svarba - jų diversifikavimas itin svarbus siekiant greitesnio visos ekonomikos atsigavimo.**
- ✓ **Lietuvai gali atsirasti galimybių, jei įmonės, ypač iš kitų ES ar išsivysčiusių ekonomikų, nuspręstų sutrumpinti tiekimo grandines.**

„What Explains Excess Trade Persistence? A Theory of Habits in the Supply Chains“

Dr Mariarosaria Comunale, Principal Economist, Bank of Lithuania

Dr Justas Dainauskas, Research Fellow, Department of Economics, London School of Economics and Political Science

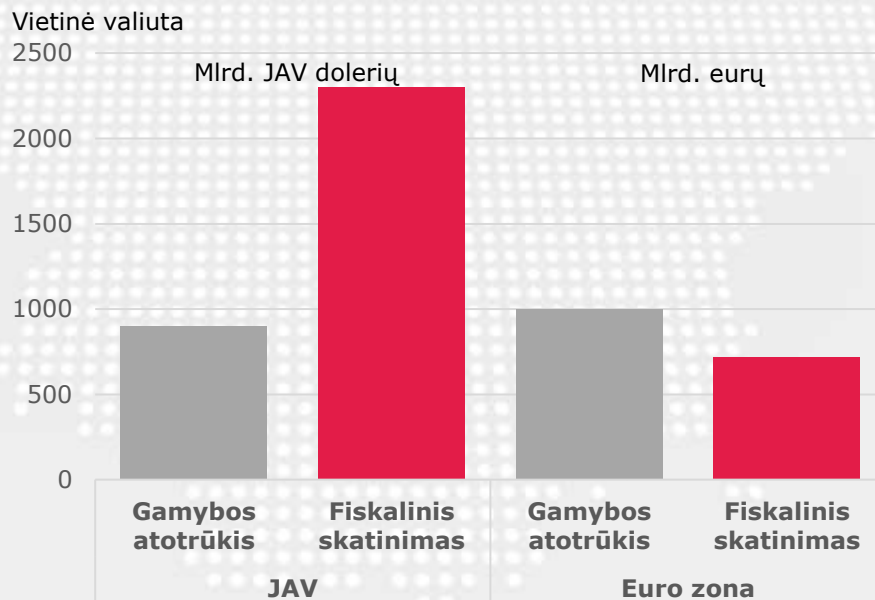
Dr Povilas Lastauskas, Director, Center for Excellence in Finance and Economic Research, Bank of Lithuania

<https://www.lb.lt/en/publications/what-explains-excess-trade-persistence-a-theory-of-habits-in-the-supply-chains>

J. Bideno administracija įgyvendina ambicingą fiskalinę darbotvarkę

- ✓ **1,9 trln.** JAV dol. (8,5% BVP) – kovo pradž. patvirtintas „pandeminis“ fiskalinis skatinimas
- ✓ **2 trln.** JAV dol. (9 % BVP) – kovo pab. infrastruktūros plėtros planas
- ✓ **1,8 trln.** JAV dol. (8 % BVP) – balandžio pab. socialinės apsaugos stiprinimo planas

JAV BVP į ikipandeminį lygį sugrįš jau 2021 m. H1, euro zona – tik 2022 m.

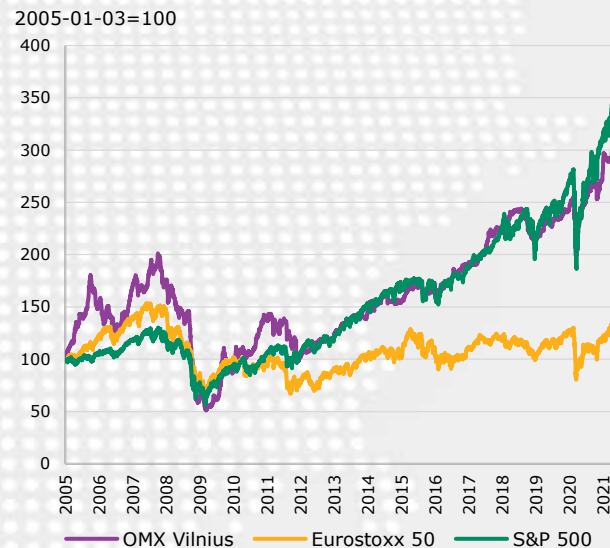
Šaltinis: UniCredit Research (2021 m. vasario mėn. informacija).

Ar JAV negresia perkaitimas?

- ✓ **Diskusija dėl galimo JAV perkaitimo** (buvusio JAV išdo sekretoriaus L. Summers perspėjimai)...
- ✓ TVF vertinimu, bendroji infliacija JAV iki 2023 m. **neturėtų viršyti 3 proc.** („suplokštėjusi“ Filipso kreivė)
- ✓ Infliacija JAV keltų **riziką** pasaulio ekonomikai:
 - Kapitalo nutekėjimas iš besivystančių rinkų?
 - ECB reakcijos poreikis, užsitęsusios turto pirkimo programos?
 - **Neramumai akcijų rinkose?**

Reikalingas balansas tarp skatinimo ir rizikų valdymo

JAV ir Lietuvos indeksai – istorinėse aukštumose

Šaltiniai: Nasdaq, Yahoo Finance ir Rifinitiv.

JAV sugrįžimas į tarptautinę areną (*America's Back*)

JAV mokesčiai didės įmonėms, kapitalui → galimas mokestinis arbitražas...
 ...taigi JAV paskelbė sieksianti susitarimo **dėl pasaulinio 21 proc. pelno mokesčio tarifo EBPO formate** (palaikymas G20)

+

SST paskirstymas (TVF „pinigai“) – **650 mlrd. JAV dol.** naujų rezervų

+

Kova su klimato kaita – **nauji CO2 tikslai**

BET:

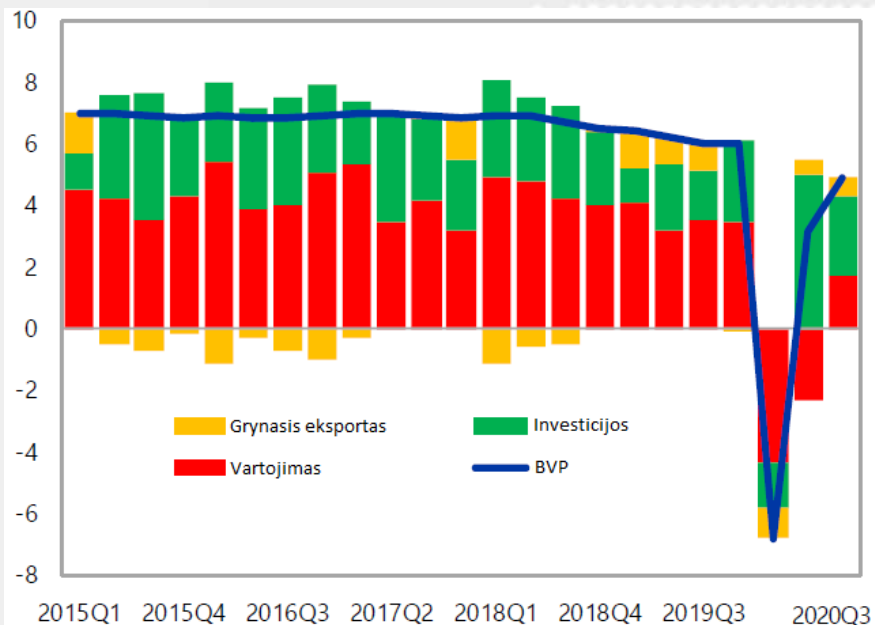
- ✓ **D. Trumpo politika Kinijos atžvilgiu kol kas tęsiama** – tarifai neatšaukti
- ✓ **Protekcionizmas?** Vykdomasis įsakas „*Buy American*“

Spartų Kinijos atsigavimą lėmė valstybės parama gamintojams, tolesnę plėtrą skatina išaugęs eksportas

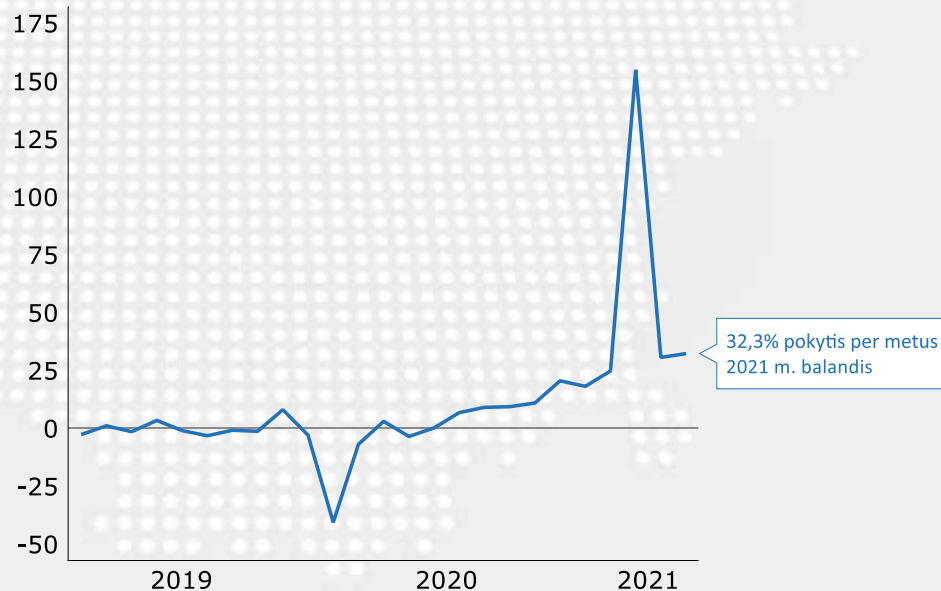

Kinijos BVP kaitos veiksniai

Šaltiniai: TVF ir CEIC.

Kinijos eksporto metinis pokytis

Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

Ar permainų vėjai pasieks Ekonominę ir pinigų sąjungą?

Ekonomikos gaivinimas

- 750 mlrd. Eur ekonomikos gaivinimo fondas NGEU = ES BVP + 2 proc.?
- Prioritetai: 37 proc. lėšų skiriama **žaliajai darbotvarkei**, 20 proc. – skaitmeninei

Fiskalinių taisyklių peržiūra

- Laikinas **fiskalinių taisyklių sustabdymas** iki 2022 m. pab. = bekompromisė kova su pandemija
- **Kaip toliau?** Peržiūra: ekonomikos skatinimas vs išaugę skolos lygiai

ECB strategijos peržiūra

- Strategijos peržiūra: nuo ECB komunikacijos iki užimtumo, socialinės įtraukties klausimų
- Didesnis akcentas **infiacijos tikslo simetriškumui?**

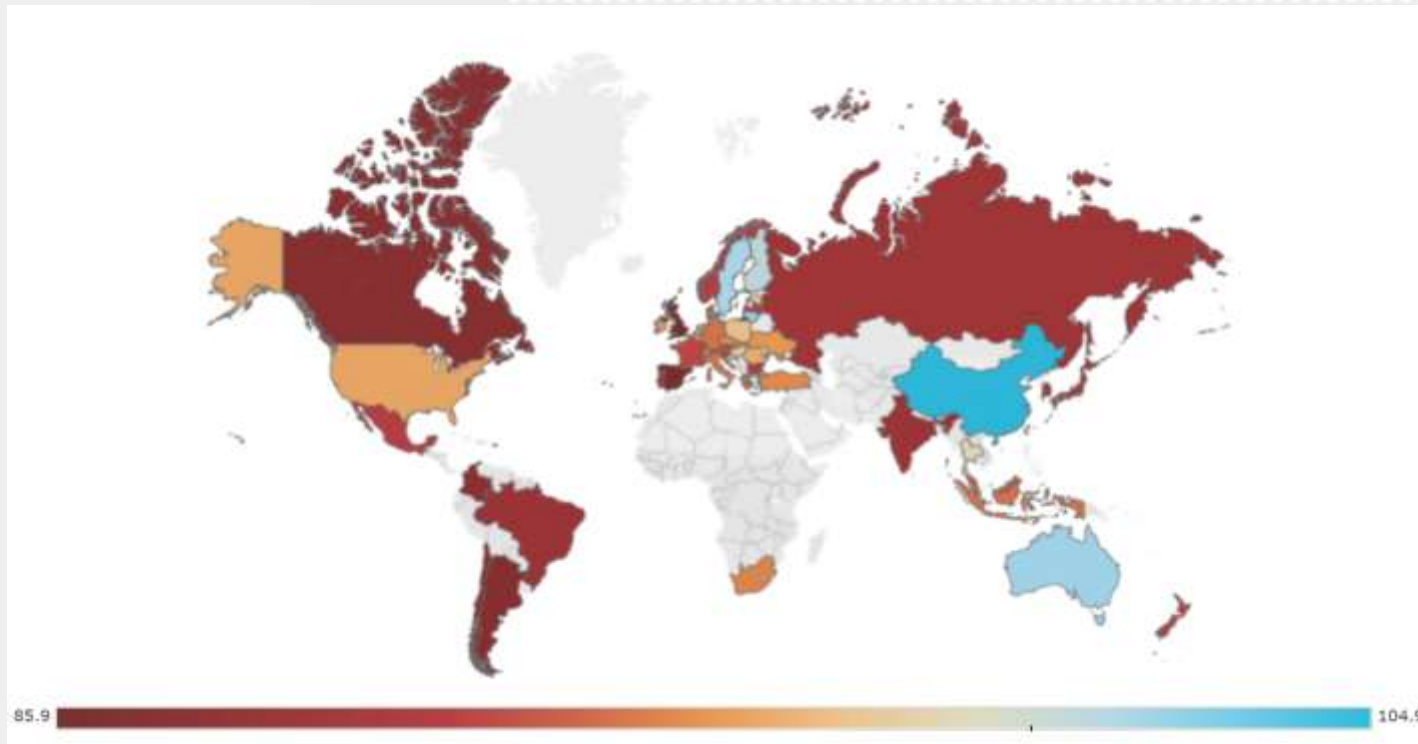

Lietuvos ekonomika

Lietuva – tarp sparčiausiai atsigaunančių pasaulio ekonomikų

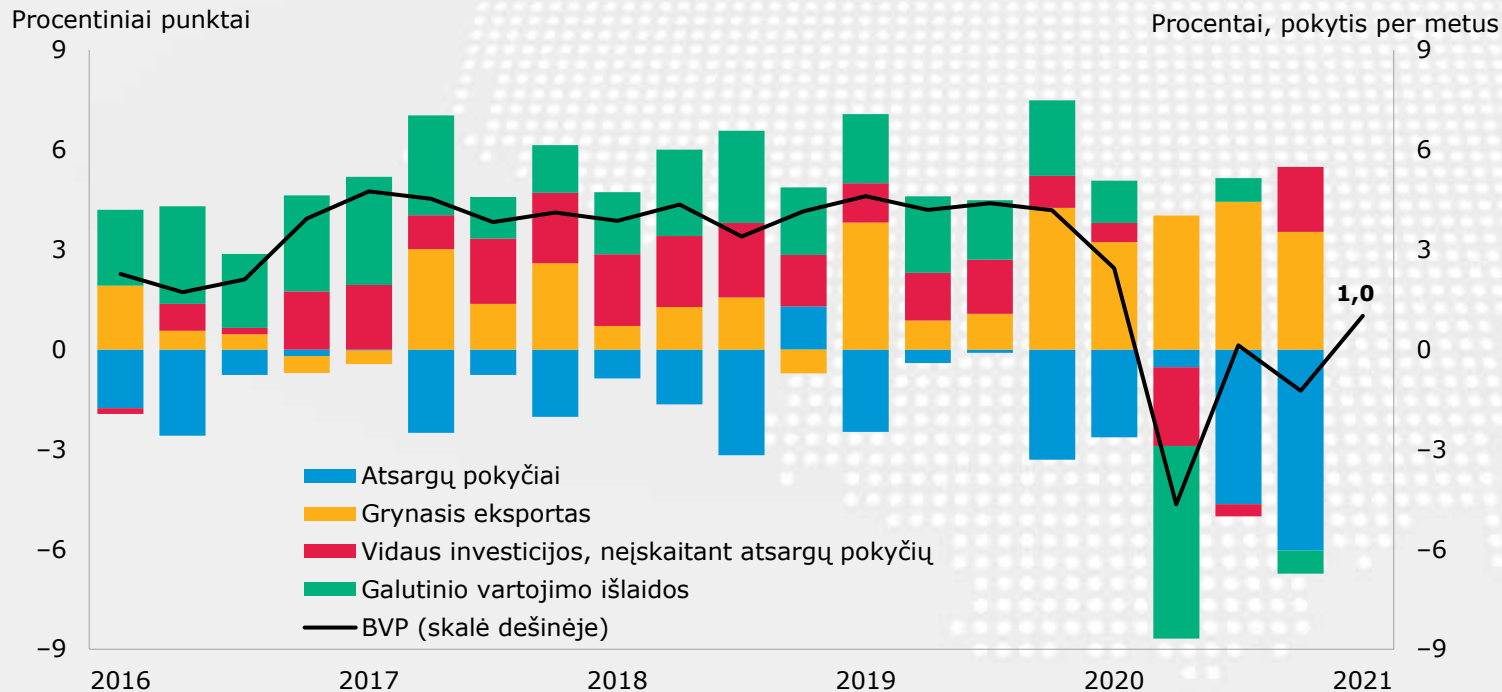
Euromonitor International Globalus atsigavimo indeksas

2020 m. nežymiai sulėtėjusi, šiemet Lietuvos ekonomika demonstruoja atsparumą

BVP kaitos veiksniai (išlaidų metodu)

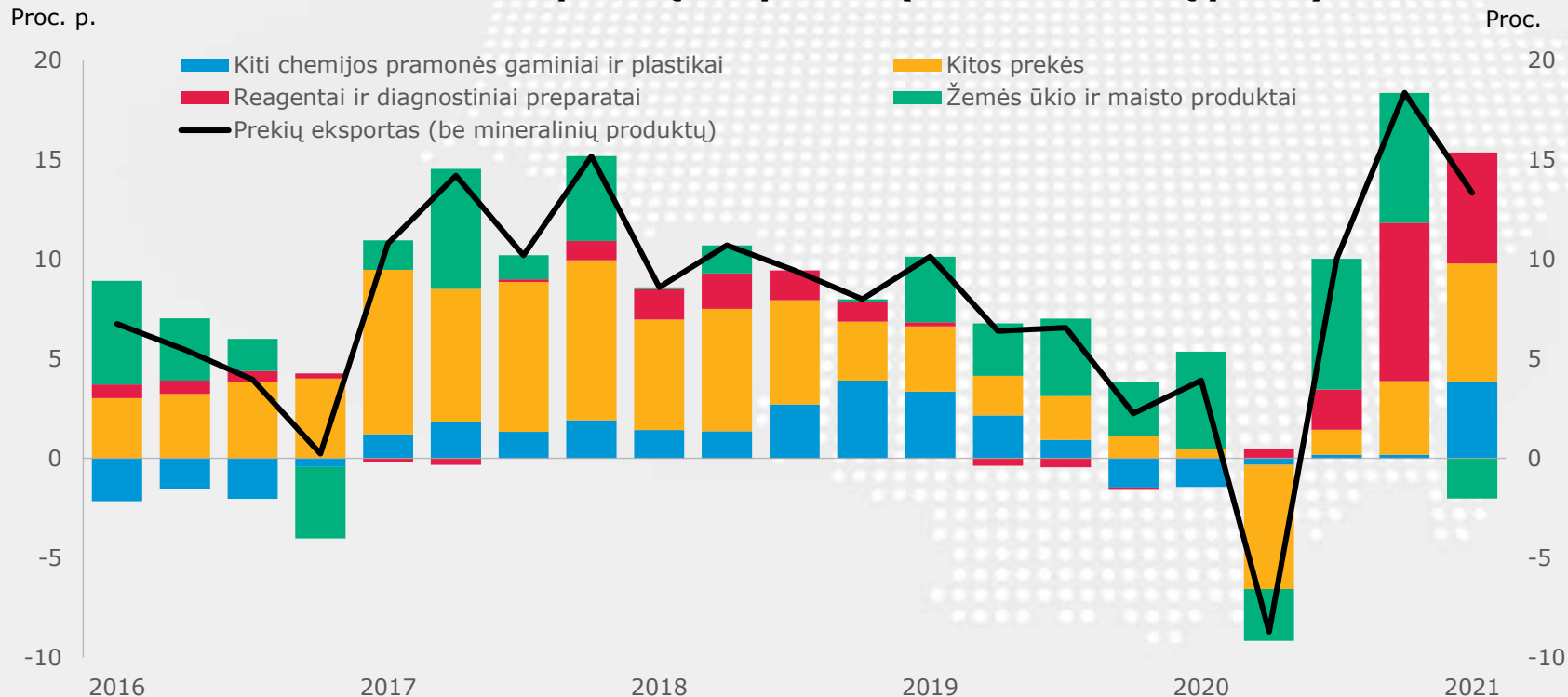

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Atvirasis sektorius sparčiai didina apsuokas, ypač svariai prisideda reagentų gamyba

Lietuviškos kilmės prekių eksportas (be mineralinių prod.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

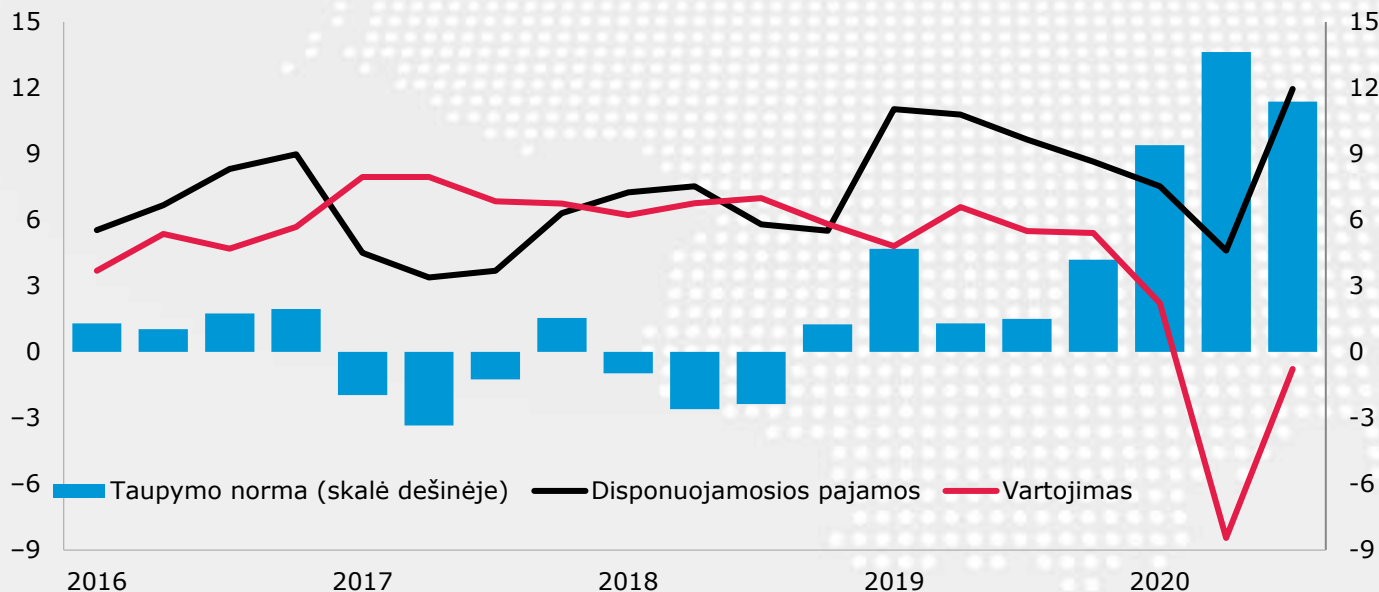
Namų ūkių disponuojamosios pajamos augo sparčiai, o vartojimas buvo prislopęs

Namų ūkių disponuojamosios pajamos, vartojimo išlaidos ir taupymo norma

Proc., pokytis per metus

Proc.

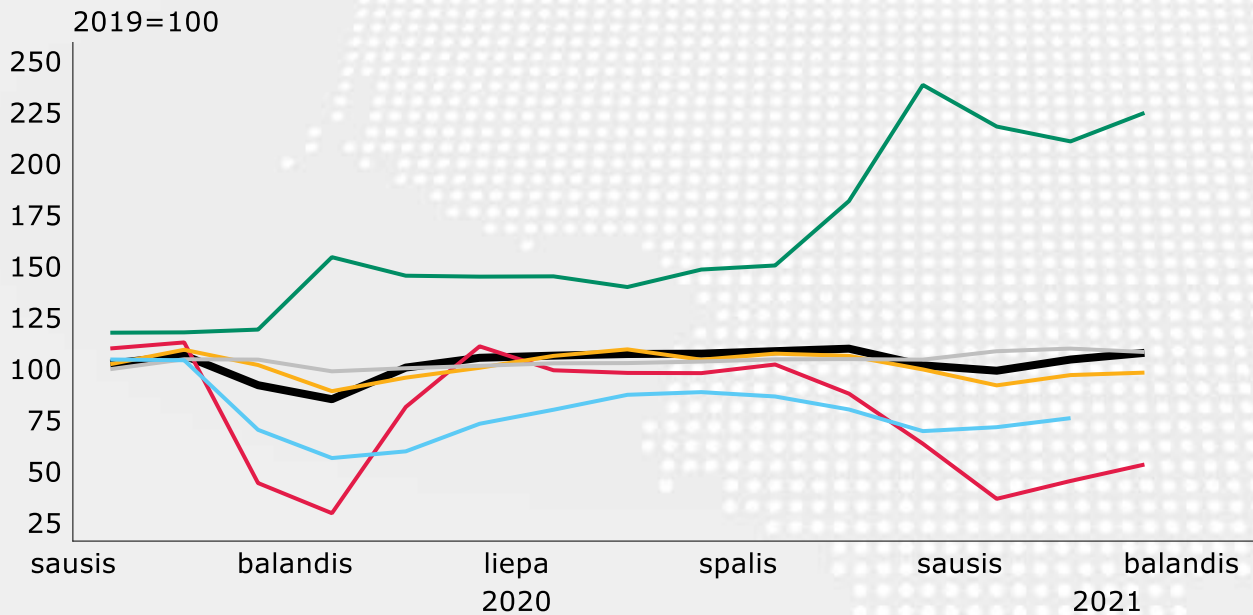
Šaltiniai: Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

*Lietuvos banko sudaryti įverčiai.

Mažmeninės prekybos duomenys atspindi pasikeitusius vartotojų įpročius

Mažmeninės prekybos indeksai

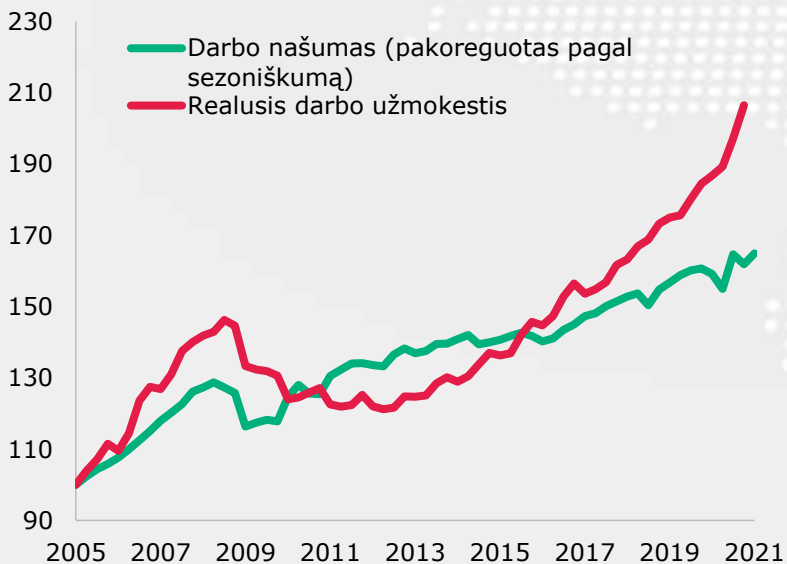
- Maitinimas ir gėrimų teikimas
- Maisto, gėrimų, tabako mažmeninė prekyba
- Vaistinės, medicinos prekės, kosmetika
- Užsakomasis pardavimas paštu ir internetu
- Tekstilė, drabužiai ir avalynė
- Mažmeninė prekyba

Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Macrobond.

Spartesnis technologijų panaudojimas pramonėje sudarytų galimybes sparčiau didinti našumą

Realiojo darbo užmokesčio ir darbo našumo indeksai

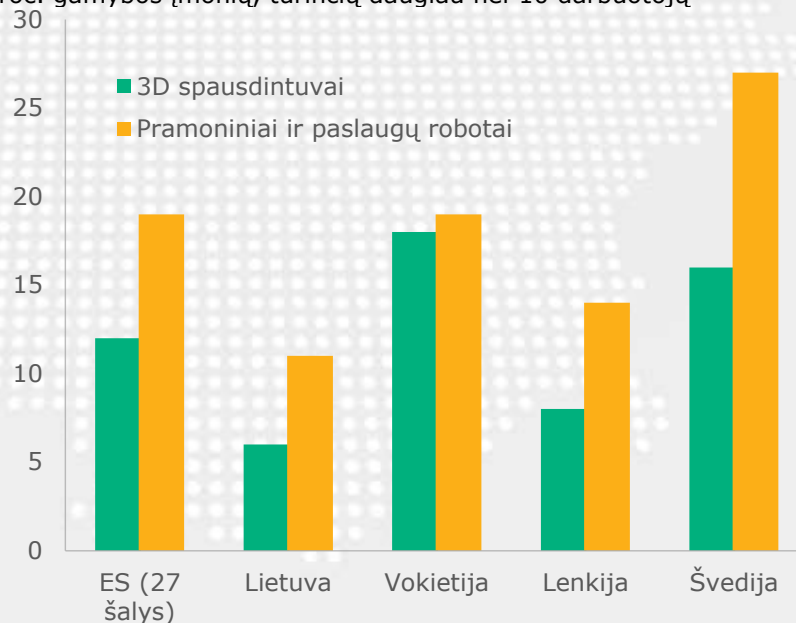
Indeksas, 2005 m. I ketv. = 100

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Technologijų panaudojimas apdirbamojoje gamyboje 2020 m.

Proc. gamybos įmonių, turinčių daugiau nei 10 darbuotojų

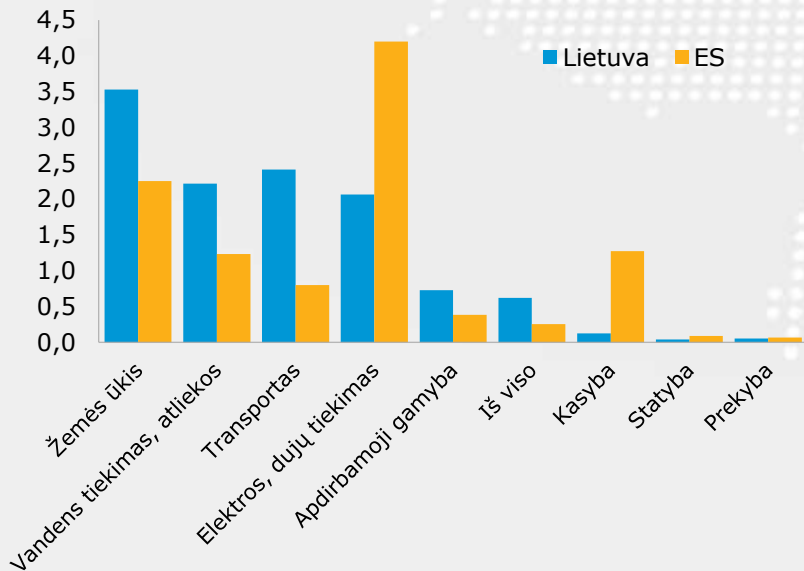
Šaltinis: Eurostatas

„Žalieji“ tikslai ir veiksmai suteikia galimybių transformuoti šalies ekonomiką

Šiltnamio dujų intensyvumas pagal ekonomines veiklas

Kilogramai ŠESD, tenkančių vienam eurui pridėtinės vertės (to meto kainomis), 2018 m.

Šiltnamio dujų intensyvumas Lietuvoje yra gerokai didesnis nei ES vidurkis daugelyje ekonominių veiklų.

Europos žaliajame kurse numatytas tikslas Europai iki 2050 m. tapti poveikį klimatui neutralizavusiu žemynu.

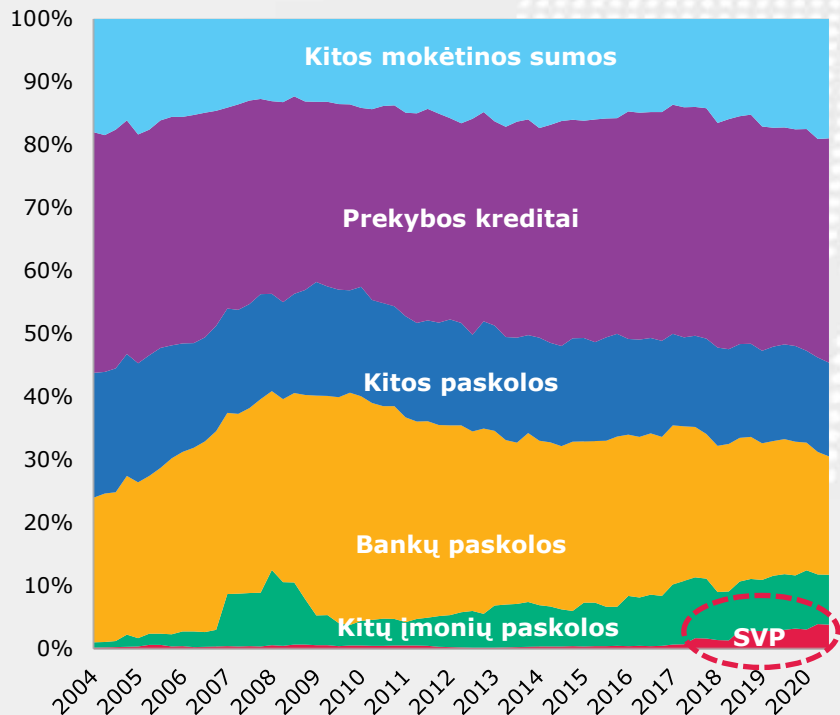
Europos Sąjungos išsikelti tikslai ir skiriama parama sudaro galimybes transformuoti Lietuvos ekonomiką.

Verslo finansavimas: aplinka ir galimybės

Mažėja įmonių finansavimosi bankų paskolomis svarba

Įmonių įsipareigojimų struktūra

Bankų paskolos yra svarbus ilgalaikio finansavimosi šaltinis, tačiau įsipareigojimų bankams dalis nuo 2017 m. mažėja

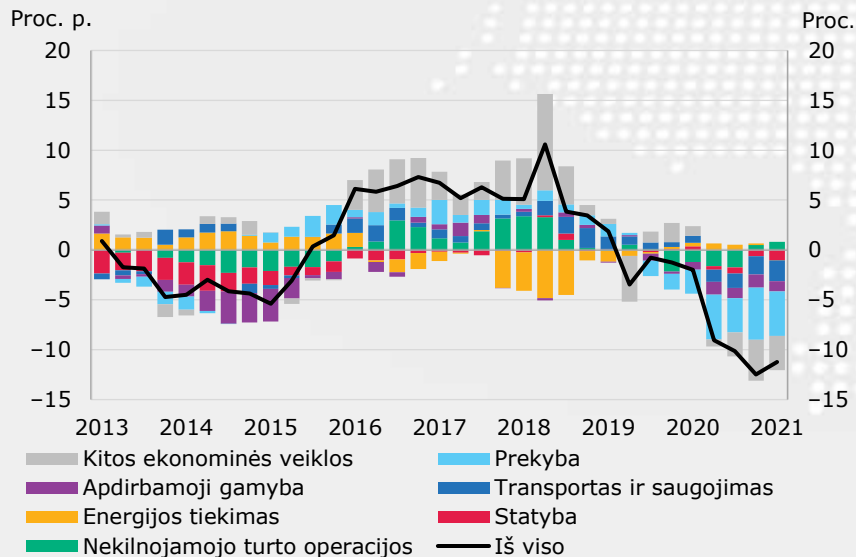
Įmonės daugiau finansuojasi skolos vertybiniais popieriais. Padidėjimą labiausiai lėmė kelios stambios obligacijų emisijos

Skolos kitoms įmonėms sudaro beveik 40 % visų įsipareigojimų ir ši dalis pastaraisiais metais augo

Traukėsi daugelio veiklų įmonių portfeliai, tačiau metų pabaigoje bankų skolinimas buvo spartesnis

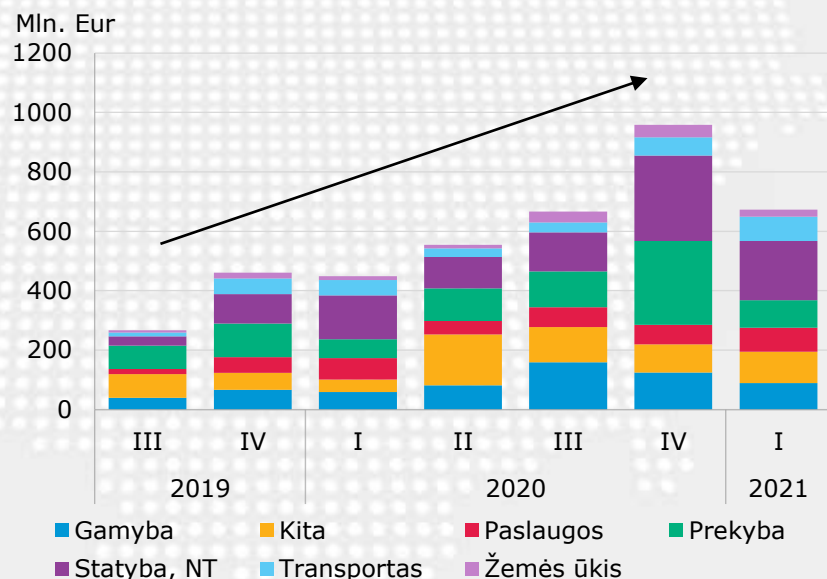
Bankų paskolų portfelio pokytis pagal ekonomines veiklas

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: kai kurių ekonominių veiklų pavadinimai yra sutrumpinti.

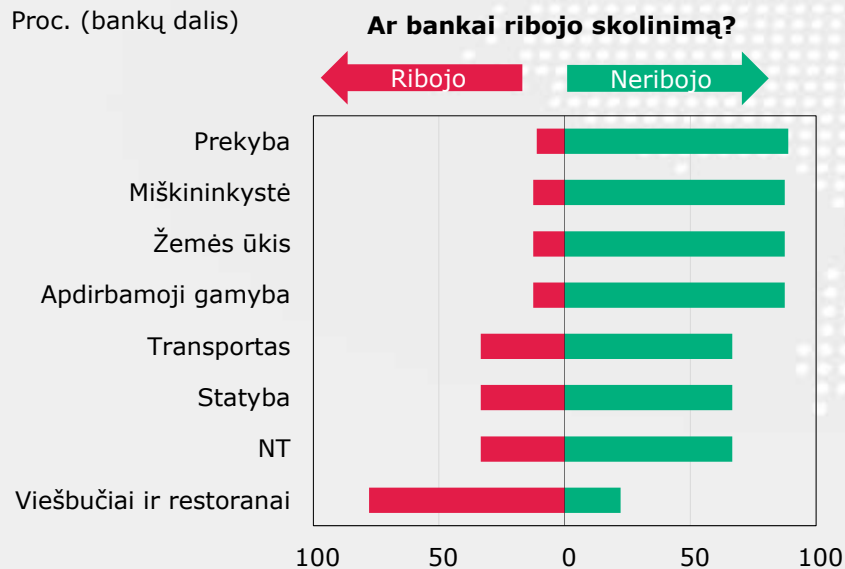
Naujų paskolų srautas per ketvirtį pagal įmonių veiklas

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

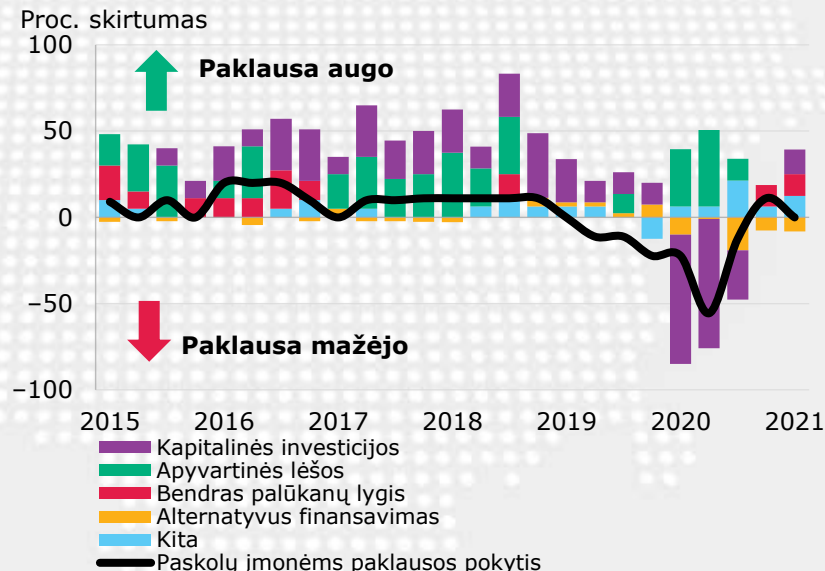
Kreditavimo paklausa atsigauna, bankai labiausiai ribojo skolinimą viešbučiams ir restoranams

2021 m. I ketv. Bankų apklausa

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Įmonių finansavimosi iš bankų paklausos pokyčiai ir ją lėmę veiksniai

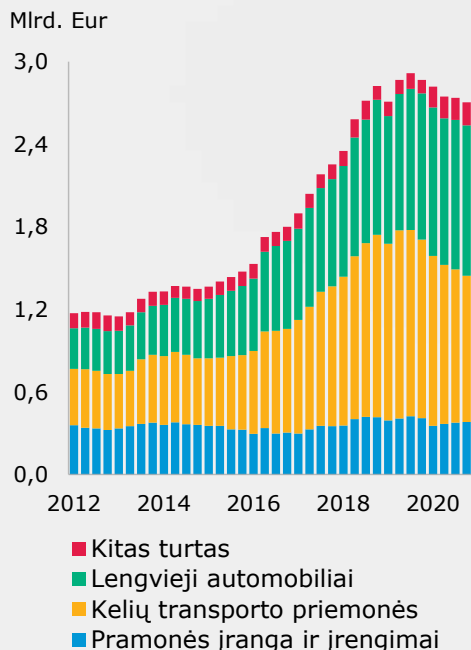

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Įmonės aktyviau naudojosi alternatyviais finansavimosi šaltiniais

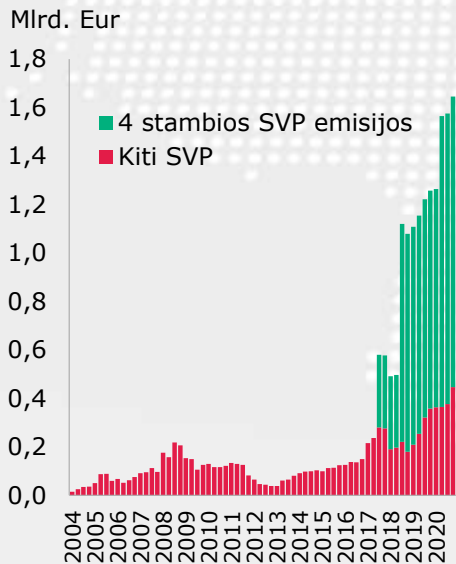

Lizingo portfelis

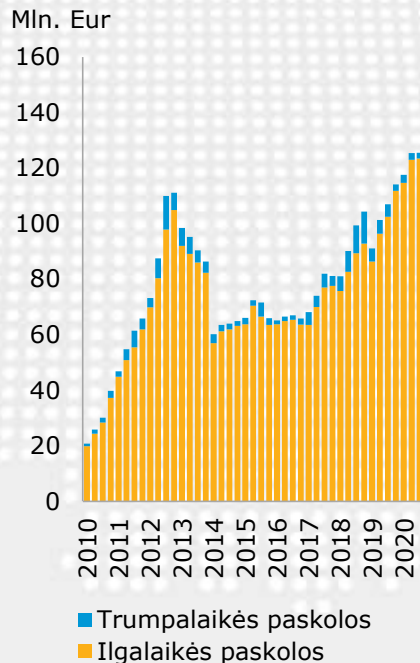
Šaltiniai: Lietuvos bankų asociacija ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Obligacijų emisijos

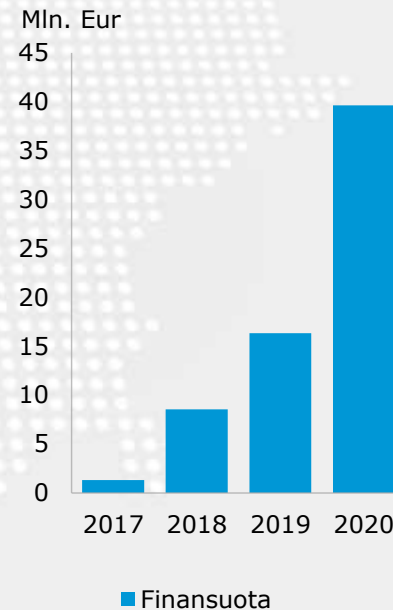
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Kredito unijų įmonių paskolų portfelis

Šaltinis: Lietuvos

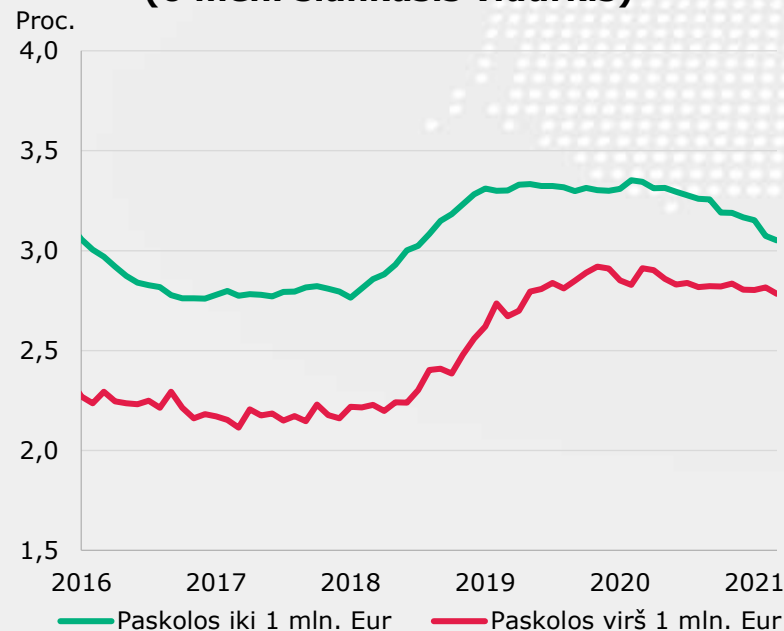
Sutelktinio finansavimo srutai

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Bankų palūkanos tebėra padidėjusios, tačiau alternatyvų kaina dar aukštesnė

Bankų paskolų įmonėms palūkanų normos (6 mėn. slankusis vidurkis)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2018–2019 m. mažėjant skolinimo srautams ir konkurencijai buvo stebimas palūkanų normų įmonėms augimas

Nuo 2019 m. bankų palūkanų normos beveik nekito, o nuo 2020 m. vidurio stebima ir mažėjimo tendencija mažesnėms paskoloms

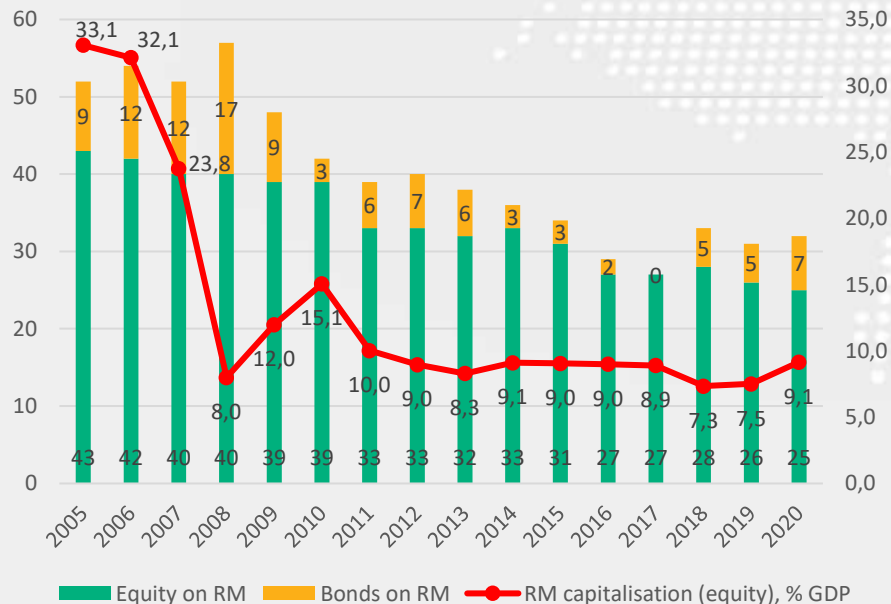
Alternatyvus finansavimasis tebėra brangesnis:

- Kredito unijos 5–7 %
- SVP 5–13 %
- Sutelktinis finansavimas 7,5–15,3 %

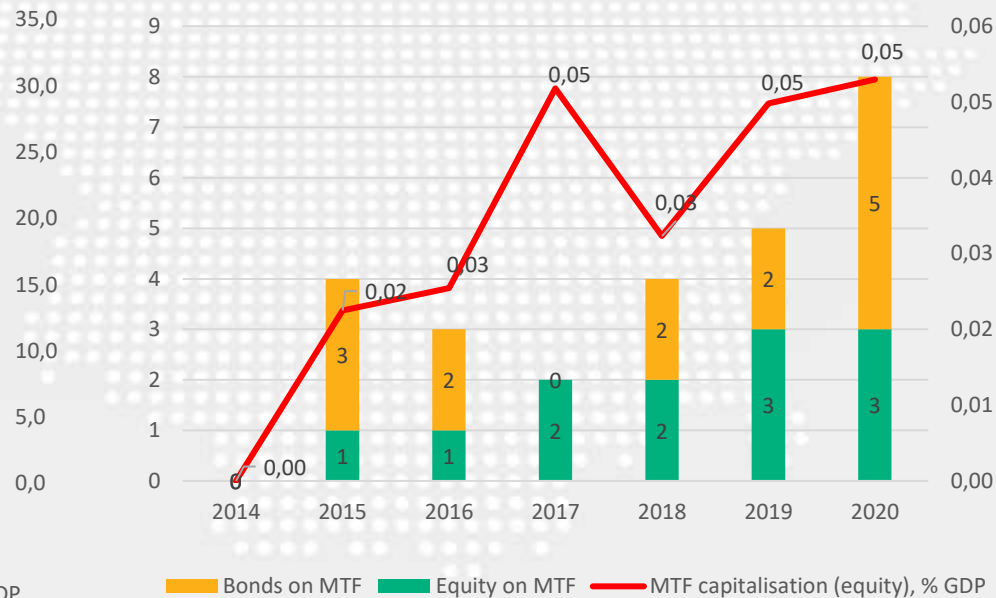
Tviri kapitalo rinkos plėtra – vienas iš strateginių LB tikslų 2021 – 2024

Reguliuojama rinka

Daugiašalė prekybos sistema

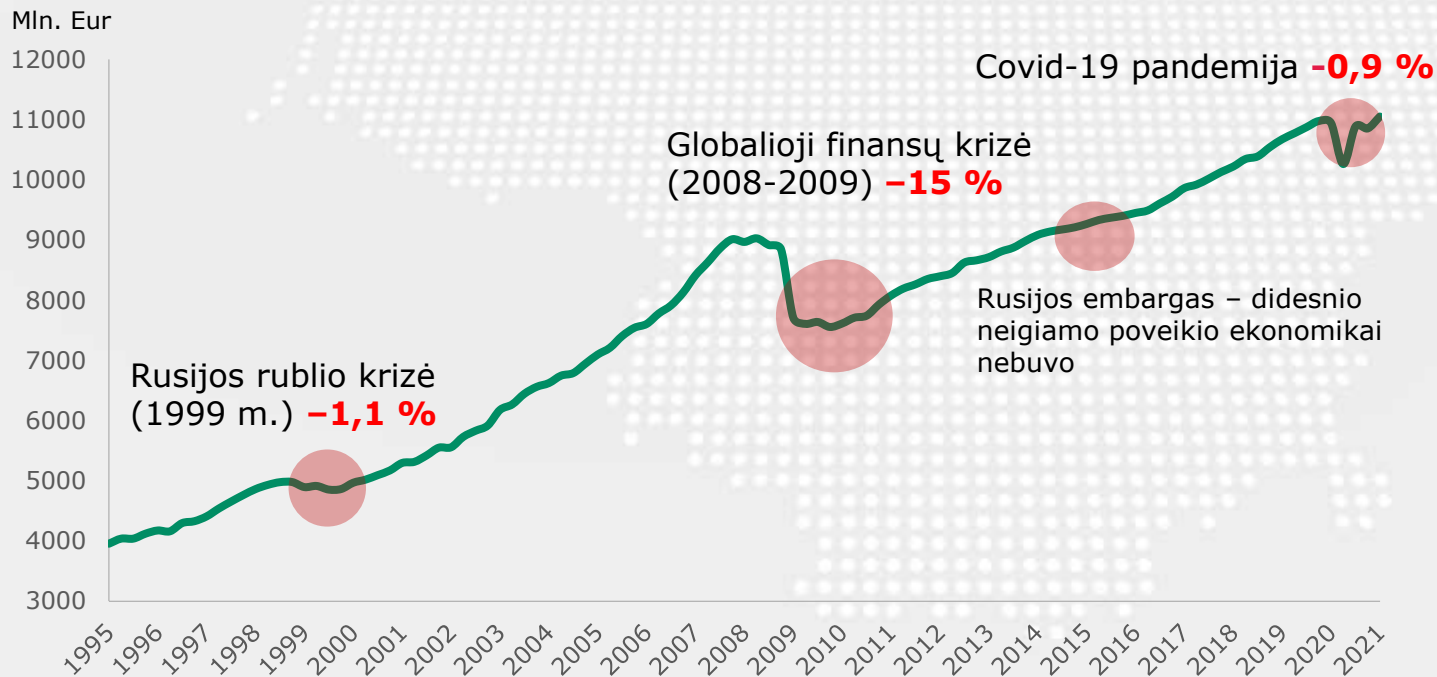

Lietuvos ekonomika: Kas toliau?

Lietuva iš krizių išeina sustiprėjusi

Lietuvos BVP dinamika

Ačiū už dēmes!